

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Enchiridion Sev Manuale Episcoporum Pro Decretis in
Visitatione, & Synodo, de quacumque re condendis.**

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1650

Clericus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9534

maces iris remedijs *Congreg. Rit. mense Decemb. 1630.*

- 2 Non tollit immemorabiles, & laudabiles consuetudines, sed abusus. *ead. 10. Ian. 1604. 10. April. & 19. Iunij 1604. 17. Sept. 1611. 28. Ianuar. 1612. 4. Apr. 1615. 30. Ian. 1616.*
- 3 Et procedit in omnibus locis Christianitatis totius. *17. Iunij 1606.*

Cessatio à Diuinis.

- 1 Non est censura. *Tolet. libro 1. capit. 56.*
- 2 Debet maior pars Canonicorum conuenire cum Episcopo, seu Vicario ad discernendam hanc pœnam *DD. in c. quamuis de officio ordin.*
- 3 Iudex intra mensem debet monere Papam, ad quem debet pars, ad cuius instantiam ponitur proficisci, aliàs est nulla. *Tolet. loco cit.*
- 4 Eo tempore prohibetur Eucharistia, nisi per modum Viatici detur. *Henriq. 3. V. interdictum cap. 52.*
- 5 Item prohibetur, etiam Sacerdotibus extrema vnctio, idem *cap. 53.*
- 6 Item sepultura ecclesiastica. *Tolet. & Henriq. ibid. loco cit.*
- 7 Episcopus potest, durante cessatione hac celebrare in ecclesia, vbi ea posita est. *Sayr. lib. 2. de cens. c. 9. n. 5.*
- 8 Non tamen potest ordines conferre, nisi deficient Sacerdotes, qui necessaria Sacramenta ministrent. idem *ibid. n. 11.*
- 9 Ille, in cuius contumaciam ponitur, debet soluere damna, & distributiones Canonicorum, elemosynas pro defunctis, *de off. ord. in 6. c. si Canonici.* si vero iniuste, soluat Iudex. *Tolet. sup.*
- 10 Non enim in hoc casu possunt Canonici percipere distributiones quotidianas. *Monet. de distrib. par. 2. qu. 16. numer. 36. conclus. 2.*
- 11 Possunt tamen celebrari diuina officia in ijs Festis in quibus tempore interdicti. Idem *ibid. num. 46.*

Cingari.

- 1 Videat Episcopus, an schismaticorum mores præferant. *Prunc. 5.*

- 2 Quadragesimæ tempore quomodo viuunt. *ibid.*
- 3 Si publicè offendunt, ab ecclesia tempore diuinorum officiorum eijciantur. *ibidem.*
- 4 Qui filios suos Cingaris vendunt, eo ipso excommunicationis penam incurunt. *Prou. 7.*

Clericus.

- 1 NE cuiquam liceat clericalem habitum sumere, antequam prima tonsura initietur, sine licentia in scriptis. *Prou. 3.*
- 2 Clericalis habitus ab Episcopis in clero procuratur congruus vsque ad priuationem officiorum, & beneficiorum inclusiue. *Trid. sess. 14. cap. 6.*
- 3 Quicumque clericus debet omnino gestare vestes talares, & tonsuram sub pœna amissionis beneficiorum, & pensionum ipso facto. *Sixtus V. Anno 1589.*
- 4 Exceptis ijs, qui non percipiunt de bonis ecclesiasticis vltra ducatos 60. aurei de camera. *ibid.*
- 5 Habitus clericalis potest esse breuior in iter agentibus, & ruri habitantibus. *Congreg. Ep. 18. Oct. 1589.*
- 6 Clericus pauper non habens habitum congruentem excusatur. *Decisum refert Vgol. de potest. Episc. c. 12. n. 3. vers. 5.*
- 7 Color niger semper adhibeatur, nisi alium requirat dignitatis gradus. *Prou. 1.*
- 8 Ne serico vestimento domi, neque foris vtantur. *ibid.*
- 9 Laneus adhibeatur. Reticulo, aut sub bireto, vt vocant, ne vtantur, nisi valetudinis gratia, & sine redimiculis. *ibid.*
- 10 Camisas ad collum crispas, & rugosas, vel artificio elaboratas, & ad manus, reijciant. *ibid.*
- 11 Collare simplex, & modicè latum honestè reclinetur. *ibid.*
- 12 Externa vestis simplex, & talaris erit. *ibidem.*
- 13 Turgidis caligis, & disiectis abstineât, calceos, & crepidas ad elegantiam non incidant. *ibid.*
- 14 Torques, armillas, ac monilia respuant: anulum ne gestent, nisi propter honotis gradum, quibus est concessis. *ibid.*

- 15 Vnicus ille sit, non magni pretij, & eum deponant Missam facturi. Prouinc. 4.
- 16 In morte propinquorum lugubres vestes more laicorum ne induant. *ibid.*
- 17 Pensionem habens neque incidens in habitu, amittit priuilegium fori, licet non sit monitus. Decisum refert Garz. *par. 1. c. 5. num. 70.*
- 18 Non tamen priuatur priuilegio Canonis. Decisum refert, idem *ibid.*
- 19 Clerico deferente habitum, non tenetur restituere id quod percepit ex immunitate ecclesiastica. Congreg. Episc. 3. *Augulli 1592.*
- 20 Clericus rediens è bello potest resumere habitum clericalem, dummodo bellum fuerit iustum, neque sit ideo irregularis. Congr. ead. 12. *Jan. 1598.*
- 21 Tonsuram Clericalem gestent ad eam formam, quam ratio cuiusque Ordinis arbitrio Episcopi postulabit, & conspicua sit omnibus, abraso capillo. Prou. 1.
- 22 Clericorum minorum Ordinum tonsuræ formæ in orbem ducta late pateat vncijs duabus, Prou. 5.
- 23 Subdiaconalis aliquanto angustior Diaconali: hæc tribus vncijs Sacerdotalis quantur. *ibid.*
- 24 Vel corona Sacerdotis ad mensuram maioris Hostiæ. Conc. Palentinum sub Vrb. VI.
- 25 Corona clerici ad mensuram minoris Hostiæ. Conc. Tolet. 4.
- 26 Corona Diaconi, & Subdiaconi, formæ mediæ.
- 27 Ille excusatur, qui ob infirmitatem non potest de ferre tonsuram. Decisum refert *Vgol. de pot. Episc. cap. 12. n. 3. ver. 5.*
- 28 Comam, & Barbam ne studiosè nutriant, Prou. 1.
- 29 Barba superiore labro ita recidatur, vt pili in sacrificij Missæ sacramenta sumentem non impediunt. *ibid.*
- 30 Restituantur functiones ordinum ab Ostiariatu ad Diaconatum in Ecclesijs, vt in suo quisque munere deseruiant, assignatis beneficijs simplicibus, vel alijs prouentibus. Trid. *sess. 23. cap. 17.*
- 31 Si desint initiati minoribus ordinibus, suffici possunt etiam coniugati non bigami, qui tonsuram, & habitum clericalem in Ecclesia gestent, idem *ibidem.*
- 32 Proprium superpellicem singuli habeant. Prou. 4.
- 33 Non sordidum, non lacerum, ne que nimiam in humeris elaboratum. *ibid.*
- 34 Neque cum eo extrà Ecclesiam eant, nisi ob processiones, vel aliud officium Ecclesiasticum. Prouinc. 3.
- 35 Non possunt cogi Clerici, vt cathedrali inseruiant diebus festis, si ibi non habent beneficia, salua tamen consuetudine, Congr. Episc. 6. *Sept. 1593.*
- 36 Neque debent cogi ad seruitium Ecclesiæ sub pœna excommunicationis, sed alijs penis, ead. 7. *Dec. 1583.*
- 37 Curent Episcopi, vt clerici Parochos inuent in festis, & item alii Sacerdotes, Prou. 3.
- 38 Ordinatus ad titulum patrimonii, seu pensionis, sedem non mutet sine licentia Ordinarii sub pœna interdicti ab exercitio sacrorum, Prou. 7.
- 39 Iis, qui non tenentur ad residentiam, debent concedi Dimissoria, vt alio se transferant, Congr. Episc. 5. *Iunii 1584.*
- 40 Possunt ire per Diœcesim sine licentia, eadem *ibid.*
- 41 Qui discederit cum Episcopi licentia, cum redierit, infra mensem certiore cu faciat de suo reditu sub pœna illegitimæ absentia, Prou. 6.
- 42 Nullus clericus peregrinus sine commendatiuis litteris Ordinarii sui ad diuina celebranda, & Sacramenta ministranda admitatur, Trid. *sess. 23. cap. 16.*
- 43 In sacris constituti Theologiæ, vel sacris Canonibus dent operam, in studijs generalibus, Leo X. *Anno 1513.*
- 44 Qui non Sacerdos Missam celebrauit, aut audiuerit confessionem sacramentale, tradatur Curia seculari puniendus. Clem. VIII. *Anno 1601.*
- 45 Item exercens ordinem, quem non habet est deponendus, vel perpetuo suspendendus, nunquam vltorius promouendus. Sylu. *ordo 5. quest. 8.*
- 46 Nisi ex ludo id faciat, vel sine solemnitate, vestibus, &c. idem *ibid.*
- 47 Qui à clericali statione discesserit, interdicitur ordinum suorum munere, & alijs pœnis puniatur, Prot. 4.
- 48 Canones innouantur de clericorum vita, honestate, doctrina, luxu comestationibus, choreis, aleis, lusibus, ac qui-

- quibuscumque criminibus, & negotijs
fæcularibus sub penis arbitrarijs Episco-
porum. Trident. *sess. 22. cap. 1.*
- 49 Liberum sit presbyteris confiteri, cui
voluerint ex approbatis. Congreg. Epi-
sc. 15. *Octobris 1601.*
- 50 Arma non deferant, nisi fortè ob iustam
causam in itinere, de licentia Episcopi, &
secreto. Prou. 1.
- 51 Nullo modo balistam, hastas, sclope-
tum, tela, & eiusmodi. *ibid.*
- 52 Personati non incedant: choreas non
spectent; à venatione abstineant. *ibid.*
- 53 Comædijs, hostiudijs, & spectaculis
inanibus ne intersint. *ibid.*
- 54 Prohibentur globi, qui malleis ligneis
impelluntur, & ludus pilæ maioris. *ibid.*
V. Excommunicatio. n. 37.
- 55 Valetudinis causa parvæ pilæ ludus cõ-
ceditur, non tamen publicè, nec interce-
dat pecunia. *ibid.*
- 56 Ne inter epulas canant, minusve inter
nuptiales, aut laicales. *ibid.*
- 57 Conuiuia vitent, & cauponas, nisi in
itinere. *ibid.*
- 58 Ne aduocati, procuratorisue nomine
causas agant, nisi Ecclesiæ suæ, propin-
quorum, & miserabilium personarum;
concedente Episcopo. *ibid.*
- 59 Ne in prophanis negotijs officium ta-
bellionatus exercent. *ibid.*
- 60 Ne artem medendi faciant. *ibid.*
- 61 Ne aliena prædia, lucri causa, condu-
cant. *ibid.*
- 62 Ne tutelam aliorum suscipiant. *ibid.*
- 63 Neque à suis instituti tutores. Congreg.
Episc. 14. *11. Julij 1619.*
- 64 Ne pro alijs fide iubeant. Prou. 1.
- 65 Ne pro alijs Principis, aut alterius ne-
gotiorum sint procuratores, sine licentia
Episcopi, quotannis renouanda. *ibid.*
- 66 Ne sint in famulatu laicorum etiã Prin-
cipum, in obsequijs clericali munere
indignis, sine facultate scripto data.
ibid.
- 67 Ne sint præcursores, aut asseclæ scem-
inarum, nec eis discumbentibus assistant,
ancillentur. *ibid.*
- 68 Ne doceant mulieres, etiam illustres
legere, scribere, canere, aut sonare, nisi
ob ætatem, & mores approbat Episco-
pus. Prou. 2.
- 69 Ne nocte post primam horam sine iu-
Barth. Gauant. *Man.*
- sta causa, & tunc cum lumine domo
exeant. Prou. 1.
- 70 Ne habitent cum eis femina quocum-
que vinculo cognationis, aut affinitatis
coniunctæ, sine consensu Episcopi.
ibidem.
- 71 Ne locent ædes, nec ex parte, in quibus
ipsi habitare solent, aut debent, laicis
personis, nisi Ecclesia prematur magna
inopia, & ea domus iudicio Episcopi di-
uidi possit. *ibid.*
- 72 In ijs, si concedatur locatio, prohibetur
tamen ob nuptias saltatio, comediæ spe-
ctaculum. Prou. 2.
- 73 Neque tolerantur, *ibidem* imagines in-
decoræ. Prou. 3.
- 74 In causis, vbi opus est, iurent sacerdo-
tes manu pectori admota; præsentem ta-
men superiore, tactis scripturis. Prou. 5.
- 75 In causis ciuilibus in foro fæculari exa-
minari possunt, sed iuramentum prius
præstetur in tribunali Episc. Congr. Episc.
14. *Aprilis 1615.*
- 76 Possunt ciuiliè denunciare, aut quere-
lare in officio damni dati, occasione da-
norum datorum, in suis prædijs: iura-
mentum tamen detur in foro Ecclesiæ.
eadem. *ibid.*
- 77 Non debet se subdere examini coram
iudice laico, vbi timetur, posse indirectè
oriri criminalitatem, ead. 19. *Julij 1619.*
- 78 Clerici post delicta patrata confugien-
tes ad Ecclesias gaudent beneficio im-
munitatis extrà causas Bullæ Greg. XIV.
ead. 24. *Jan. 1617.*
- 79 Neque possunt inde extrahi præter-
quam in casibus degradatione dignis: si
fiat secus, restituantur. eadem 17. *Aug-
ust. 1618.*
- 80 Declaratio validitatis clericatus ad su-
periores Episcopi, non ad inferiorem
spectat eadem. 17. *Nov. 1617.*
- 81 Non tenentur Clerici ad solutionem
onerum impositorum pro Physico, Chi-
rurgo, & Ludimagistro. ead. 2. *Aug. 1619.*
- 82 Clerici cultores agrorum suorum, seu
conductores agrorum ecclesiasticorum,
non debent molestari titulo negotiatio-
nis illicitæ. eadem 19. *Jan. 1593.*
- 83 Clericorum numerus ne sit maior, quã
poscat Ecclesiæ seruitium, in præiudi-
cium pauperum laicorum Cong. Episc.
20. *Julij 1592.*

- 84 Clerici coniugati gaudent priuilegio fori, etiam in ciuilibus; præsertim in Regno Neapol. in quo adest consuetudo, teste Borello Doct. Regnicola in add. ad Bellug. in spec. Princ. Rub. 11. §. Videamus. add. 1. verbo, Coniugati, & ita censuit S. Congregat. super controuer. iurisdic. 27. Febr. 1630.
- 85 Iidem non incedentes in habitu, nec inseruientes diuinis, non gaudent priuilegio fori. Conc. Trident. sess. 23. cap. 6.
- 86 Diaconi Seluatici in Regno Neapolitano ad summum quatuor possunt dari cathedralibus, seu Ecclesijs superioribus. Congregat. super negotia Regni 10. Kalend. Iulij. 1623. *
- 87 Collegiatis, & Parochialibus duo: alijs Ecclesijs, in quibus diuina celebrantur, si Episcopo videbitur, vnus *ibidem*.
- 88 Qui gratis, & per se ipsos seruiant, non criminosi, neque mala famæ *ibidem*.
- 89 Hi non gaudent priuilegio canonis; fori autem incriminalibus omnino, & in ciuilibus quo ad corporis districtiorem tantum: & immunitate ab oneribus personalibus, non ab alijs durante seruitio gaudent *ibid.*
- 90 Sine præiudicio maioris priuilegij, & immunitatis legitimæ, si alicubi habent. *ibidem*.
- 91 Ordinarij in præmissis sint iudices, præterquam si agatur de maiori priuilegio dubio; Papa enim reseruat. *ibid.*
- 92 Cum clericis in iure aliquid præcipitur, aut prohibetur, intelligitur de ijs, qui sunt in sacris, aut beneficiati.
- §a. v. Clericus. num. 2.
- V. Fori priuilegium num. 1. & seqq. Hebræi. num. 45. Iuramentum. nu. 4. 5. Monialium collocutio cum exteris. num. 5. 6. Sepultura. num. 1. 2. Spolia Clericorum. num. 12. Subsidium Caritatum. num. 1. 13. Theologalis Præbenda. num. 15. 16. Torneamentum. nu. 3. 6. Tutela. num. 1. V. Iura. num. 10.
- 3 Item in causa coniunctorum, si alium, & idoneum habere non possunt. *ibid.* nu. 87. & coniunctorum etiam coniunctione spirituali, vt sunt concanonici. *ibid.*
- 4 Item in causis vertentibus in curia Romana, vbi consuetudine receptum est, vt etiam alieno nomine clericus litiget. *ibid.* num. 88.
- 5 Item in vno tantum negotio poterit aduocare, & eo finito aliud assumere. *ibid.* sextus.
- 6 Item potest domi suæ consilium in scriptis dare. *ibidem* num. 89.
- 7 Item, si in minoribus est, nec habet stipendia Ecclesiastica, potest aduocare: imò & qui in sacris, si non habet, vnde viuat *ibid.* 90. 91.
- 8 Notariatus, seu tabellionatus officium non potest exercere, præsertim in secularibus negotijs. *ibid.* 92.
- 9 Secus in spiritualibus. num. 101.
- 10 Non potest, si in sacris est, aut beneficium habet. *ibid.* num. 93.
- 11 Secus, si in minoribus est. num. 98.
- 12 Et nisi in causa hæresis, seu in curia Ecclesiastica. num. 94. 97.
- 13 Et nisi contraria sit consuetudo exercendi Notariatus à clericis. *ibid.* nu. 102.
- 14 Potest esse testis in contractibus, & testamentis. num. 107.
- 15 Tempore pestis potest esse eorum iudice seculari sine licentia Episcopi *ibid.*
- 16 Potest vendere vinum suum, etiam minutim, cum aduertentijs ab Episcopo præscribendis. Cong. Episc. 5. Maij 1593.
- 17 Item vendere, & emere animalia necessaria ad cultum bonorum suorum quorumcumque. ead. 15 Nouemb. 1616.
- 18 Priuilegio canonis gaudent clericus coniugatus cum vnica, & virgine, incedens in habitu, & tonsura. DD. communiter.
- 19 Item vxor eius, si manus iniectio fiat ei in odium viri. Carol. de Grass. de eff. cler. eff. 9. nu. 115. cum DD. ibi cit.
- 20 Item clericus degradatus verbaliter tantum Barb. cum aly de iure eccl. l. 1. cap. 39. §. 1. num. 6.
- 21 Non gaudet clericus hæreticus, bigamus, immiscens se enormitatibus, hoc est, faciens seditionem, prælia, aggressiones in populo, Idem *ibidem* nu. 8. 9. 10.
- 22 Neque clericus minorum ordinum dimisso habitu, & tonsura, negotijs secularibus

ADDITIO.

- 1 Prohibetur procurari, & aduocare, seu patrocinari apud iudicem secularitatem. DD. cum Barb. de iure Eccl. l. 1. cap. 40. n. 83.
- 2 Aduocare potest in causa propria, seu Ecclesiæ suæ, seu personarum miserabilium. DD. *ibid.* num. 86.

- laribus se immiscens post trinam Episcopi monitionem. *Idem ibid. nu. 11.*
- 23 Neque is, qui per annum exercet artem ignominiosam, mimi, histionis &c. post trinam Episcopi monitionem. *ibid. num. 13.*
- 24 Neque is, qui publice exercet officium lanionis, aut cauponis, si coniugatus sit, vel habitum dimisit, post trinam Episcopi monitionem. *ibid. num. 14.*
- 25 Neque famuli, & filij clericorum, etiam in casibus, in quibus gaudent priuilegio fori. *Idem ibid. num. 15.*
- 26 Licet prohibeantur clerici tutores esse, possunt tamen suscipere tutelam proximorum consanguineorum. *DD. cum Barbosa. de iure Eccl. l. 1. cap. 39. §. 5. num. 73.*
- 27 Et eo casu possunt negotiari res pupilli, non tamen causa turpis lucri. *Congr. conc. 23. Nou. 1619.*
- 28 Tutelam, honorariam quoque, possunt suscipere. *Guttier. in trac. de tutel. p. 1. cap. 1. nu. 3. quæ excludit negotia secularia.*
- 29 Vide 7. Decisiones *Congr. conc. apud Barbosa. de iure Eccl. l. 1. c. 40. n. 127. circa legitimam clericorum negotiationem, cum alijs sex decisionibus eiusdem s. Cong.*
- 30 Cap. Odoardus, priuilegio non gaudet clericus excommunicatus *DD. cum Barb. loc. cit. l. 1. c. 39. §. 6. num. 18.*
- 31 Neque is, qui falso asseruit, sed idoneas habere facultates *ibid. num. 19.*
- 32 Neque dolo versatus cum creditore. *num. 20.*
- 33 Neque laicus, effectus clericus, post debita contracta in fraudem. *num. 21.*
- 34 Neque clericus exercens illicitam negotiationem. *num. 22.*
- 35 Neque qui debita contraxit spe huius priuilegii. *num. 23.*
- 36 Neque qui ludo, vel luxuriose bona consumpsit. *num. 24.*
- 37 Neque condemnatus per tres sententias conformes. *n. 25. vbi alij hoc negant.*
- 38 Neque obligatus in forma camera. *nu. 26. vbi tamen alij oppositum docent.*
- 39 Neq; obligatus ad pensionem soluendam. *num. 27. vbi alij contra sentiunt.*
- 40 Neque conuentus actione reali *nu. 28.*
- 41 Neque pro debito ex delicto. *num. 29.*
- 42 Neque debitor pauperioris. *nu. 30.*
- 43 Neque debitor ratione depositi apud se facti. *num. 31.*
- 44 Neque hæres non confecto inuentario numero 32.
- 45 Neque qui administrauit aliena bona *num. 33.*
- 46 Neque periurus, vel suspectus de fuga. *num. 34.*
- 47 Neque qui negauit debitum. *num. 35.*
- 48 Neque laicus fideiussor clerici gaudet hoc priuilegio. *num. 36.*
- 49 Clericus fideiussor laici gaudeat. *nu. 37.*

Clericus concubinaris.

- 1 **C**lericus concubinam, aut mulierem suspectam in domo, vel extra detinere, aut cum ea consuetudinem vllam habere non audeat. *Trid. sess. 25. cap. 14.*
- 2 Si monius non abstineat, tertia parte fructuum quorumcumq; beneficiorum, & pensionum, ipso facto sit priuatus. fabricæ Ecclesiæ, aut pio loco arbitrio Episcopi applicanda. *ibid.*
- 3 Si pericueret, post secundam monitionem priuetur omnibus fructibus, applicandis, vt supra, & administratione beneficiorum arbitrio Ordinarii. *ibid.*
- 4 Si nihilominus eam non expellat, tunc beneficij, officij, pensionibus perpetuo priuetur, & inhabilis efficiatur, ad honores, beneficia, & officia, iudicio superiorum. *ibid.*
- 5 Si dimissam repetat, aut aliam sibi adiungat, excommunicetur. *ibid.*
- 6 Et hæc cognitio causa ad ipsos Episcopos spectet, qui sine figura iudicij procedere possint. *ibid.*
- 7 Clericis vero nõ habentibus beneficia, imponatur pœna carceris, suspensionis ab ordine, inhabilitatis ad beneficia, & alijs pœnis iuxta Canones. *ibid.*
- 8 Quæ de concubinato, vel alijs impudicis clericorum statuta sunt, seruanda erunt, etiam si quis modo cum vna, modo cum alia muliere impudica deliquisse comprehendatur. *Prouinc. 6.*
- 9 Non licet Episcopo bis dispensare cum clerico super crimine publico concubinatoris. *Ricc. in pr. xi. resol. 396. V. Sodomia num. 1. 2.*

ADDITIO.

- 1 Est ipso iure antiquo suspensus: quod

D 4 inno-